

Finlands
demokratipolitik
på 2020-talet

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Riktlinjer och åtgärdsförslag

I statsrådets principbeslut om Finlands demokratipolitik på 2020-talet fastställs långsiktiga mål för den finländska demokratipolitiken. Principbeslutet, som offentliggjordes i november 2022, betonar vikten av demokrati, grundläggande och mänskliga rättigheter samt rättsstaten såväl nationellt, inom Europeiska unionen som internationellt. Det är viktigt att få aktuell information om demokratis tillstånd och utvecklingstrender till stöd för beslutsfattandet. Detta är ett sammandrag av de centrala riktlinjerna och åtgärdsförslagen i principbeslutet.

Principbeslutet om demokrati har indelats i sex riktlinjer om följande teman:

1. **valsystemets funktion och säkerhet**
2. **lika rätt till deltagande och öppenhet i förvaltningen**
3. **fostran i demokrati, mänskliga rättigheter och media**
4. **flerröstad media och en inkluderande diskussionskultur**
5. **civilsamhällets verksamhetsförutsättningar**
6. **Finlands internationella demokratiarbete**

Under varje riktlinje har man sammanställt centrala förslag för senare verkställande av beslutet.

Det nationella demokratiprogrammet 2025 omfattade under regeringsperioden 2019–2023 flera åtgärder som främjar civilsamhället och delaktighet. Demokratiprogrammet var paraplyprojekt för de olika ministeriernas demokratiprojekt. För samordningen av statsrådets demokratipolitik och demokratiprogrammet svarade statsrådets demokratinätverk som tillsatts av justitieministeriet. Varje regering och behörigt ministerium ansvarar för att främja riktlinjerna och implementera målen.

1 Valsystemet är funktionellt, säkert och pålitligt. Alla har lika möjligheter och tillräcklig kapacitet att utöva sin rösträtt.

Enligt internationella jämförelser rankas finländska val bland de mest pålitliga i världen. Rättvisheten i valen får höga poäng i de internationella jämförelserna. Valdeltagandet varierar dock rätt mycket mellan olika befolkningsgrupper. I genomsnitt röstar välutbildade och högutbildade mer aktivt än andra befolkningsgrupper.

Att påverka samhället har alltmer delats upp mellan olika grupper. Vissa medborgare upplever att de inte har möjlighet att påverka gemensamma frågor genom traditionella kanaler, som att rösta i val. Valdeltagandet påverkas också av en förståelse för vad valet handlar om och tillräcklig tillgång till information.

En svaghet med det nuvarande riksdagsvalsystemet är att proportionaliteten genomförs bristfälligt i de små valkretsarna. I studier har det förts fram att valsystemet är krävande för väljarna, eftersom man måste välja både parti och kandidat. Svårigheten att välja kandidat har i synnerhet hos unga konstaterats vara en central orsak till att man låter bli att rösta.

Valpåverkan och valrelaterad påverkan har varit ett växande problem internationellt, i syfte att påverka valens funktion eller undergräva valens legitimitet. Enligt studierna har ganska få kandidater på ett personligt plan hittills upplevt valpåverkan. Å andra sidan visar en mer generell granskning att valpåverkan uppfattas som ett växande hot. Trakas-serier påverkar medborgarnas vilja att delta i politiken.

DET ÄR VALDAG I DAG!

Vallokalerna är öppna
kl. 9–20

Åtgärder för att förbättra den representativa demokratins funktion:

- Valsystemet i riksdagsvalet reformeras för att förbättra proportionaliteten jämfört med i dag
- Säkerheten i samband med val stärks
- Reformen av valdatasystemet (VAT) fortsätter
- Vallokalernas antal, placering, tillgänglighet och åtkomst på valdagen beaktas och elektroniska rösträttsregister främjas
- Demokratifostran utvecklas och partierna uppmuntras till en mångsidig kandidatuppställning och en mångsidig kommunikation

2 I Finland finns mångsidiga möjligheter till delaktighet och allt fler utövar sina rättigheter att delta. Förvaltningen arbetar öppet och interaktivt, vilket stärker förtroendet. Beslutsfattandet är informationsbaserat.

Under de senaste decennierna har det traditionella politiska deltagandet i västerländska demokratier inte bara differentierats utan även minskat.

Vissa medborgare tycker inte längre att delaktighet är viktigt. Vid sidan av traditionella former av deltagande har nya sätt att delta vuxit fram och mer individualiserade former av deltagande håller i viss mån på att ersätta mer kollektiva former av deltagande. Differentieringen av det politiska deltagandet mellan olika befolkningsgrupper skapar också utmaningar för de nya formerna av deltagande.

Enligt OECD:s bedömning finns det en paradox av deltagande i Finland. Medborgarna litar på offentliga institutioner och tillfredsställelsen med demokratin är hög, men endast 40 procent av respondenterna trodde på sin möjlighet att påverka politiska processer. Även om medborgarnas förtroende för offentliga institutioner och tillfredsställelsen med

demokratin är hög, är andelen människor som tror sig kunna påverka politiska processer låg i Finland jämfört med andra länder med högt förtroende.

För demokratin är det viktigt att beredningen av lagstiftningen styrs av målen om kvalitet, planering och transparens. Hörande är en integrerad del av lagberedningen i Finland. Möjligheter att påverka önskas dock i synnerhet i ett tidigare skede av beredningen. Till exempel när det gäller att höra utsatta befolkningsgrupper har det konstaterats att det finns rum för utveckling. Vid sidan om de traditionella deltagandeformerna behövs nya former av inkludering som bör utvecklas på ett sådant sätt att intressegrupper och medborgare verkligen känner sig hörda.

Åtgärder för att stödja samhälleligt deltagande:

- Man bygger en effektiv helhet av kanaler för deltagande som är lätt att uppfatta
- Ett servicelöfte gällande jämlikt främjande av delaktighet upprättas
- Skapandet av regionala och kommunala delaktighetssystem stöds för att utveckla ett långsiktigt samarbete mellan olika aktörer
- Möjligheterna att påverka i flera kanaler säkerställs med beaktande av olika befolkningsgrupper
- Förfallande av medborgarinitiativ och åldersgränser granskas och möjligheten att införa en enklare form av initiativ undersöks
- Satsningar på digitala former av delaktighet och demokratitjänster på nätet görs
- Den offentliga förvaltningens förmåga att kommunicera tydligt, tillgängligt och i rätt tid utvecklas
- I samband med reformen av lagen om offentlighet säkerställs att lagstiftningen blir tydligare och mer fungerande än för närvarande
- Implementeringen av öppenhetsregistret följs upp
- En öppen lagstiftningsprocess utvecklas och man övergår till att höra bredare grupper

3 Demokrati-, människorätts- och mediefostran samt kontinuerligt lärande stödjer förverkligandet av rätten till deltagande

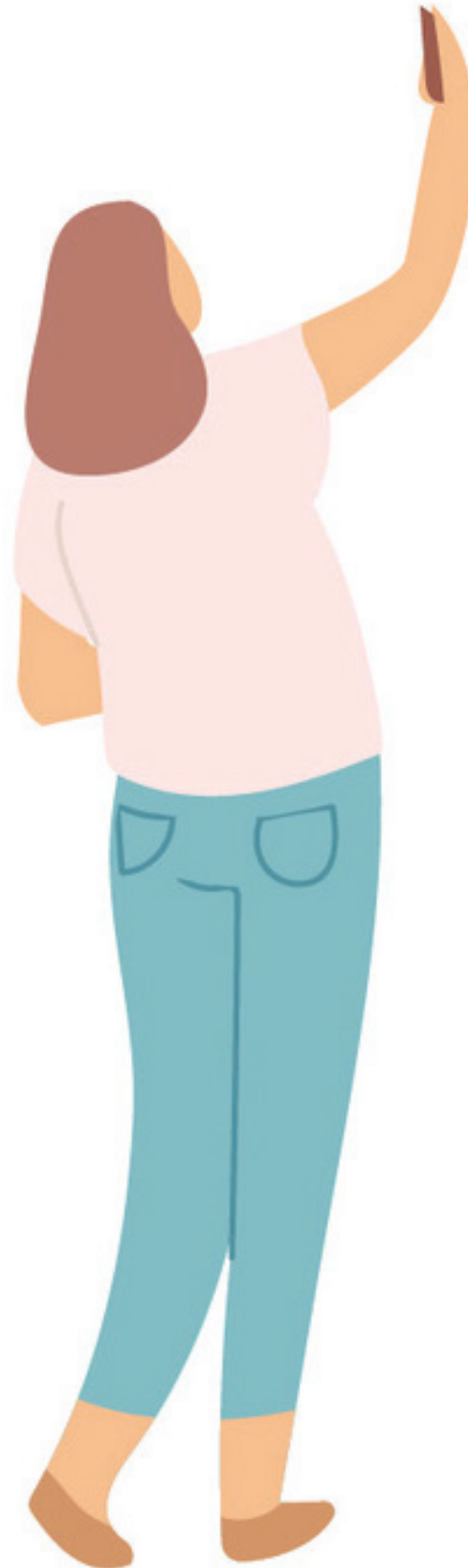
Viktiga faktorer för demokratins funktion är den sociala delaktighet som människor upplever, intresset för delaktighet och påverkan samt medborgarkompetens.

Kön, modersmål, familjens upplevda ekonomiska situation samt föräldrarnas utbildningsnivå och yrke inverkar på hur unga bedömer sin egen förmåga att påverka samhället. De ungas egen upplevelse av sin förmåga bör stärkas redan före rösträttsåldern.

Kompetensnivån gällande demokrati- och människorättsfostran bland lärarna varierar och undervisningen i dessa teman är fortfarande upp till de enskilda lärarna. Utvecklingsbehov har identifierats i synnerhet när det gäller människorättsfostran. Utöver skolor och läroanstalter engagerar sig en stor grupp av olika samhällsaktörer inom demokrati- och människorättsfostran, bland annat inom kommunernas ungdomsarbete och ungdomsverk-samhet, fritt bildningsarbete, organisationer, ungdomsfullmäktige och barnparlament.

Under de senaste åren har betydelsen av medie- och informationskunnighet blivit allt viktigare mot bakgrund av samhällshot såsom

systematisk och riktad spridning av desinformation och motstånd mot demokrati, ökningen av hatretorik och trakasserier via medierna samt integritets- och dataintrång. Mediefostran ingår i flera läroämnen men hindras av brist på resurser. Mediefostran förverkligas inte jämnt överallt i Finland och den är på vissa håll osystematisk.

Åtgärder till stöd för demokrati, människorätts- och mediefostran:

- Man ingriper i den differentieringsutveckling som observerats i ungas medborgarkompetens
- Det säkerställs att tillräcklig kunskapsbas förmedlas i allmänbildande utbildning och yrkesutbildning om demokrati och de mänskliga rättigheterna samt förmåga för delaktighet
- Man skapar tillgängligt utbildnings- och undervisningsmaterial om demokrati- och människorättsfrågor för olika målgrupper och introducerar de resultat och arbetsmodeller som erhålls från pilotprojekt i hela landet
- Dialog-, medlings- och konfliktlösningsfärdigheter lärs ut i större utsträckning på de olika utbildningsstadierna
- Perspektivet beträffande demokrati och människorättsfostran i utbildningen för lärare och övrig personal stärks
- Medborgarfärdigheter och en öppen debatt stärks för att identifiera och motverka desinformation
- Alla åldersgruppers förmåga till kritisk digital kompetens och mediekunskap stärks
- Man stärker den roll som nätverket av bibliotek och museer har i att stärka det sociala deltagandet och mediekunskapen
- Undervisningen i teman om demokrati, mänskliga rättigheter och mediekunskap säkerställs inom integrationsutbildning och flerspråkig samhällsorientering
- För medborgarorganisationer och läroanstalter inom fritt bildningsarbete tryggas tillräckliga resurser för att kunna tillhandahålla utbildning i demokrati, mänskliga rättigheter och mediekunskap
- Möjligheterna för medborgarorganisationer att presentera sig i skolor och läroanstalter förbättras

4 Mediemiljön är flerröstad, mångsidig och den samhälleliga debattkulturen gör det möjligt för alla att delta

Tilliten till medierna är en central del av en fungerande demokrati. Framväxten av sociala medier kan ses som en positiv utveckling, eftersom den har gjort mediemiljön flerröstad och ökat mångfalden i den.

Å andra sidan sprids också desinformation, misinformation, antidemokrati och hatpropaganda mer effektivt via sociala medier än tidigare. I en demokrati måste alla kunna delta i samhällsdebatten utan rädsla för hatretorik. Att bekämpa hatpropaganda handlar också om yttrandefrihetens gränser.

Mediernas intäktslogik och mediekonsumtionen har förändrats, och annonsörernas beteende tar de största annonsintäkterna från traditionella medieaktörer till stora transnationella teknikföretag, vilket har lett till en försämrad affärssituation för media. För förverkligandet av demokrati är mångfald ett centralt värde inte bara för innehåll utan också för innehållsleverantörer. Ur ekonomisk synvinkel främjar mångfalden av leverantörer konkurrensen och förbättrar medieföretagens verksamhetsförutsättningar.

För förverkligandet av demokrati är mångfald ett centralt värde inte bara för innehåll utan också för innehållsleverantörer.

Åtgärder för att säkerställa en flerröstad och mångfaldig mediemiljö och för att förbättra en inkluderande debattkultur i samhället:

- Flerpartialog och samarbete över partigränserna identifieras som nyckelfaktorer för att skapa och upprätthålla en konstruktiv debattkultur i samhället
- Dialoger som möjliggör förståelse och genuina möten skapas för att främja bra relationer i befolkningen
- Kunskapen hos olika aktörer när det gäller att ingripa i och reagera på hatretorik stärks och medborgarna görs mer medvetna om de olika formerna av hatretorik och trakasserier
- Det uppmuntras till en ansvarsfull användning av yttrandefriheten och mediernas verksamhetsförutsättningar tryggas

5 Ett aktivt och livskraftigt civilsamhälle är en central del av en fungerande demokrati

Civilsamhällets betydelse är central för demokratin, resiliensen och förtroendet. Förenings- och frivilligverksamheten kan exempelvis användas för att aktivt främja gemenskap och samhällsfred, minska fördomar mellan människor samt öka interaktionen mellan generationer.

Fältet för frivilligorganisationer i Finland kan anses blomstra. Studier visar att organisationsfältet blir mer professionellt och att föreningsverksamheten alltmer bestäms av den privata och offentliga sektorns verksamhetslogik. I takt med att marknadens och den offentliga sektorns logik börjar ersätta verksamhet som bygger på frivillighet och medlemsdemokrati kan organisationernas särskilda civilsamhällskaraktär försvagas.

Digitaliseringen möjliggör olika verksamhetsförutsättningar men kan även vara begränsande på grund av de olika aktörernas olika utgångspunkter och förutsättningar. En utmaning är kompetensklyftorna i samband med digitaliseringen. Man upplever även att förenings- och frivilligverksamheten inte alltid i sig är tillräckligt tillgänglig för personer med olika bakgrund. Invandrarorganisationernas arbete som demokratiutbildare erkänns och stöds inte tillräckligt. Kultur, i synnerhet konst, bidrar till att säkerställa ett demokratiskt och öppet samhälle och kan enligt studier ha fördelar för integration och social samhörighet.

Åtgärder med vilka verksamhetsförutsättningar och deltagande i civilsamhället kan stödjas:

- En gemensam syn skapas på civilsamhällets roll i ett demokratiskt välfärdssamhälle
- Samarbetet mellan förvaltningen och civilsamhället förbättras
- Förändringarna i civilsamhället övervakas och deras totala effekter utvärderas
- Beslutsfattande som bygger på information stöds liksom även forskning i det civila samhället och bättre tillämpning av forskningsdata
- Tjänstemannens kompetens och kunskap om det civila samhället stärks
- Finansieringen av medborgarorganisationer och verksamhet stöds och incitament för volontärverksamhet och kapitalanskaffning främjas
- Identifiering och erkännande av kunskap som erhålls från frivilligverksamhet främjas och ungas syn på civilsamhällets verksamhet utreds
- Rollen för kulturinstitutioner, idrottsföreningar och fritt bildningsarbete stärks i integrationsfrämjandet och arbetssätt som ökar mångfalden presenteras
 - Kulturtjänster med låg tröskel utvecklas

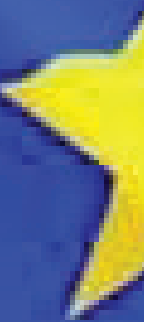
6 Finland deltar aktivt i EU:s demokratiarbete och stöder den internationella utvecklingen av demokrati

Stärkning av demokrati internationellt stöder en global hållbar utveckling och internationell demokratipåverkan bidrar till en stabil demokratiutveckling i det finländska samhället.

Internationella spänningar och det ökande auktoritära styret påverkar den internationella demokratis innehåll och arbetssätt. I sin demokrativerksamhet betonar Finland jämställdhet och jämlikhet mellan könen samt möjligheter för kvinnor, personer med funktionsnedsättningar och ursprungsbefolkningar att delta samt i europeisk verksamhet även romernas möjligheter att delta.

Genom utvecklingspolitiken bidrar Finland till att minska fattigdomen globalt på ett hållbart sätt, förverkliga de grundläggande rättigheterna, upprätthålla det regelbaserade multilaterala systemet och att genomföra de globala målen för hållbar utveckling som har avtalats i FN. Utvecklingssamarbetet är långsiktigt och fokus ligger på fem prioriterade områden som grundar sig på Finlands värderingar och styrkor: stärka kvinnors och flickors ställning och rättigheter, utbildning, hållbar ekonomi och ett människovärdigt arbete, klimatförändringar och naturresurser, demokratiska samhällen.

Det finns fortfarande ett behov av att öka finansieringen för stöd till demokrati- och rättsstatsutvecklingen, med beaktande av de växande utmaningarna för demokratin och rättsstaten samt finansieringsnivån i Finland jämfört med referensländerna.

Läs statsrådets principbeslut i sin helhet:

Statsrådets principbeslut om Finlands
demokratipolitik på 2020-talet.

Justitieministeriets publikationer,
Betänkanden och utlåtanden 2022:41.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-286-8>

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET